

ЧИТАННЯ ЯПОНСЬКОЮ МОВОЮ: ПСИХОЛІНГВІСТИКА ТА ПРОБЛЕМАТИКА ВИКЛАДАННЯ

READING IN JAPANESE: PSYCHOLINGUISTICS AND TEACHING CHALLENGES

Медведєва К.А.,

orcid.org/0009-0009-4959-6013

викладач кафедри японської мови та перекладу

Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

Читання є невід'ємним фундаментальним компонентом нашого існування, який, на перший погляд, видається таким узвичаєним і простим, проте є надзвичайно складним і цікавим процесом. Читання японською мовою – комплексний процес, який потребує певних навичок та вмінь, фонових знань, вимагає запасу лексики та граматики. Навчати ж читанню японською мовою, на нашу думку, означає перетворюючи, розширюючи та трансформуючи наявні знання студентів, заохочувати їх до сприйняття, перекладу, опрацювання, переосмислення та пошуку інформації.

Цифровізація та розвиток комп'ютерних технологій значно поліпшують освітній процес, надають можливість удосконалити та покращити навчання та викладання, організувати цікаві захоплюючі заняття, створити сучасні вправи, покликані задовольняти навіть найвибагливішого здобувача освіти. Проте, ми схилиємося до думки, що не варто цілком і повністю пірнати у світ цифри, адже для того, щоб навчити студентів необхідних навичок грамотного читання слід пам'ятати про психологічні та фізіологічні алгоритми, задіяні під час читання.

Ми спробували осмислити процес читання, проаналізували різні бачення, стратегії та підходи щодо грамотного читання японською мовою, розглянули методи викладання та навчання читанню з метою віднайти глибинний смисл успішного та результативного оволодіння студентами необхідних навичок та вмінь, на основі яких вони зможуть вдало реалізувати себе та досягти поставлених цілей. Ми дійшли висновку, що бекграунд, індивідуальні особливості, вміння якісно обробляти інформацію, рівень розвитку, мотивація, зовнішній вплив, соціалізація студентів та адаптивність навчального процесу є найважливішими чинниками, що ведуть до позитивного результату.

Завдання викладача – через інтерактив та мотивацію сприяти розвитку критичного та аналітичного мислення здобувачів освіти. Коли студент успішно справляється із завданням читання япономовного тексту, його мотивація та інтерес до грамотного читання зростає.

Ключові слова: грамотне читання, навички та вміння читання, обробка інформації, процес читання, психологічні та фізіологічні алгоритми читання, цифровізація процесу читання.

Reading is an integral and fundamental component of our existence. At first glance, it seems so common and simple, yet it's an extraordinarily complex and fascinating process. Reading in Japanese is a complex process that requires specific skills and abilities, background knowledge, and a solid grasp of vocabulary and grammar. Teaching reading in Japanese, in our opinion, means transforming, expanding, and developing students' existing knowledge, encouraging them to perceive, translate, process, rethink, and search for information.

The digitization and development of computer technologies significantly improve the educational process, providing opportunities to enhance and refine learning and teaching, organize engaging and exciting lessons, and create modern exercises designed to satisfy even the most demanding learners. However, we are inclined to believe that one should not fully immerse themselves in the digital world. It's crucial to remember the psychological and physiological algorithms involved in the reading process when teaching students the necessary skills for proficient reading.

We have attempted to comprehend the reading process, analyzed various perspectives, strategies, and approaches to proficient reading in Japanese, and examined methods of teaching and learning reading. Our goal was to uncover the deeper meaning behind students' successful and effective acquisition of the necessary skills and abilities, which will enable them to successfully realize their potential and achieve their goals. We concluded that background, individual characteristics, the ability to process information effectively, developmental level, motivation, external influence, student socialization, and the adaptability of the learning process are the most important factors leading to a positive outcome.

The teacher's task is to foster the development of critical and analytical thinking in students through interaction and motivation. When a student successfully completes a Japanese reading task, their motivation and interest in proficient reading grow.

Key words: proficient reading, reading skills and abilities, information processing, reading process, psychological and physiological reading algorithms, digitization of the reading process.

Постановка проблеми. Глибинне осмислення процесу читання та пошук способу реалізації навчанню грамотного читання у освітньому процесі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвиток технологій та комп'ютеризація, на нашу думку, значно пришвидшують та покращують процес навчання, оскільки з'являється можливість

запропонувати здобувачам освіти цікаві завдання для напрацювання тих чи інших навичок та закріплення нового матеріалу. Так, ще у 1998 році Мікі Уеда, Саеко Коморі та Таміе Ватанабе представили дослідження щодо нової розробки програмного забезпечення CALL (Computer-Assisted Language Learning), а саме 独読ソフト *докуйомісофто*, яке б сприяло розвитку навичок читання студентів японською мовою. Було виокремлено ключові моменти, які можуть значно поліпшити ситуацію з процесом читання у навчанні. Увагу було сконцентровано на трьох основних складових – читанні-перегляді, інтенсивному та екстенсивному читанні, які повинні бути задіяні одночасно. Зазначається, що за відсутності хоча б однієї складової процес читання вважається недосконалим та незавершеним [1, с. 147–148]. Тут ми розділяємо думку стосовно того, що необхідно навчити студента звертати увагу не лише на формування моделей речень, а й заохочувати до комплексного розуміння змісту прочитаного, вдаючись до використання різноманітних стратегій та навичок. На основі позитивних результатів тестування програми було виражено сподівання щодо її вдосконалення та полегшення процесу вивчення японської мови в майбутньому. І, як відомо, зараз цифрове навчання набуває популярності. Зокрема Satori Reader, JA Sensei, Today Japanese є відомими помічниками, так як містять сучасний цікавий контент, інтегровані словники, забезпечують краще засвоєння лексичного та граматичного матеріалу завдяки системі інтервальних повторень.

В продовження теми розвитку вміння грамотного читання япономовних текстів через технології, зазначимо, що Мінмінг Лю, Джірапорн Чано та Менглан Ло для покращення рівня володіння навичками читання японської мови іноземними студентами пропонують модель CLAS (Content-based, Language-focused, and Affective-oriented instructional model), що є сучасною та сприяє розумінню студентами прочитаного матеріалу. В основі даної моделі зосередження та фокусування, раціональна інтерактивність, враховано синтаксичні та соціальні аспекти, персоналізований підхід, гнучкість системи оцінювання. Додамо, що лексичний та граматичний матеріал викладається в контексті, а не окремо, що видається нам цікавим, так як наші спостереження показують, що ситуативність доволі часто позитивно впливає на запам'ятовування і перенесення згодом отриманих знань на подібну ситуацію в майбутньому. Значну увагу зосереджено на теорії обробки інформації, а саме на когнітивних

процесах отримання, зберігання, обробки та апелювання до інформації, що в нашій пам'яті. Ми, як і автори, думаємо, що впровадження аспектів даного процесу в навчальний процес сприятиме вдосконаленню навичок розуміння японської мови, а відповідно, і текстів для читання. Це тому, що в основі цілісного розуміння тексту увага, сприйняття інформації, кодування, збереження та пошук інформації [2, с. 322].

Модель CLAS в процесі навчання читанню може розподіляти складні довгі речення на окремі кластери, виділяє граматичні конструкції, надає покрокові пояснення, враховано навіть культурний контекст. Ми вважаємо такий підхід дуже вдалим, оскільки вдаємося зі студентами до подібних дій для розбору та аналізу складних текстів. Ще однією позитивною характеристикою даної моделі є максимально наближені до реальності інтерактивні вправи та вікторини, які заохочують здобувачів освіти до активної участі, що сприяє подоланню бар'єру між теорією та практикою [2, с. 326].

Танака Коїчі та Тадама Кодаші говорять про важливість розвитку навичок читання, а також про розвиток грамотного читання, що в Японії позиціонується як один з національних викликів та ключових моментів освітньої політики. Він зазначає, що протягом останніх двадцяти років ставлення до розуміння прочитаного набуває різних та нових сенсів. Зокрема, явище цифровізації відіграло значну роль, оскільки виникла потреба в осучаснених підходах з урахуванням традиційних напрацювань. Це надзвичайно важлива навичка, оскільки саме через читання формується оціночна та розвивальна здатність, а також читацька грамотність – розуміння прочитаного та вміння розвивати думку крізь призму фонових знань [3; 4].

Мукояма Юкію, своєю чергою, виражає занепокоєння через те, що читацьке середовище і культура читацької грамотності змінилася, оскільки через розповсюдження гаджетів поступово згасає інтерес до грамотного читання. А розуміння прочитаного включає декілька етапів, на основі яких проводяться різні дослідження, а саме: пошук інформації (почерпнути певну інформацію, усвідомити її зміст та можливість відшукати тексти з подібною тематикою), розуміння інформації (усвідомити значення слів, словосполучень та речень, проаналізувати та зробити висновки), оцінювання та рефлексія (вдатися до роздумів над змістом і формою, проаналізувати, виявити подібності та усунути невідповідності) [5, с. 6–7].

Вільям Грейб та Дзюнко Ямасіта на основі своїх досліджень стверджують, що когнітивні

процеси у різних комбінаціях беруть участь у процесі читання та різняться в залежності від мети, яку ставить перед собою читач. Наприклад, читання задля навчання, що, наразі, становить для нас найбільший інтерес, потребує вміння та навичок швидкого перегляду матеріалу для визначення цілей завдання; здібностей розуміння тексту, його головної ідеї та дотичної інформації; вміння організувати всю додаткову інформацію в цілісну структуру [6, с. 15]. Також вони наголошують на необхідності розвивати різні навички задля того, щоб процес читання став гнучким, тобто таким, у якому процес читання та його кінцева мета будуть рівноцінними [6, с. 18]. Ми вважаємо, що викладачі повинні звертати увагу на ці аспекти.

Зазначимо також, що читання є лінгвістичним процесом, оскільки процес читання є поєднанням графом та фонем, що утворюють слова, далі словосполучення та речення. Для коректного сприйняття інформації прочитаного задіюють морфологічні, синтаксичні, семантичні та інші види знань [6, с. 18]. Ми вважаємо, що студенти повинні вміти розпізнавати головні ідеї тексту. Цього можна досягти володіючи відповідним рівнем знань граматичного матеріалу, маючи словниковий запас та вміння дійти певного висновку на основі прочитаного. Тож абсолютно всі види знань є важливими та впливають на результат.

На думку Яковлевої Т. В., найпоширенішим є виокремлення таких видів читання: вивчаючого, ознайомлювального та переглядового. Співвідношення рівня розуміння тексту є приблизно таким: 100% : 60% : 40%. Вивчаюче читання передбачає глибоке усвідомлення тексту на всіх рівнях. Мета ознайомлювального читання – швидко переглянути текст та виокремити ключові моменти. Переглядове читання є прогляданням тексту за короткий проміжок часу [7, с. 117; 8, с. 186]. Додамо також класифікацію поділу читання на аналітичне (із детальним розбором, вивченням та засвоєнням всієї невідомої інформації) та синтетичне (без зосередження на деталях). Тут ми погоджуємося з твердженням, що комбінація різних видів читання в результаті дає бажаний ефект [7, с. 119].

Ми розділяємо думку Богачик М. С., яка формує три основні чинники, що впливають на ефективність формування навичок читання іноземною мовою: обсяг тексту та відведений на його опрацювання час, індивідуальні особливості здобувачів освіти, текстові характеристики [8, с. 185].

Щодо ступенів розуміння текстів, поданих іноземною мовою, то ключовими є: фрагментарне

розуміння, загальне розуміння, повне розуміння, критичне розуміння [8, с. 186].

Відомо, що на рівні слів, речень, тексту та на рівні тлумачення культурних аспектів виділяють також відповідні підходи до формування навичок читання: уміння відшукати та виокремити запозичені чи подібні слова; вміння визначити важливі частини мови чи граматичні вказівники; здатність поєднання речень за ключовими словами чи словосполученнями; можливість застосування фонових культурних знань для аналізу тексту [8, с. 186–187].

Потапова І. вважає, що читання іншомовного тексту не передбачає перекладу кожного слова, оскільки важливо намагатися спрогнозувати розвиток, апелюючи до наявних фонових знань [9, с. 22].

Гуменюк І. І. в рамках навчання читанню заохочує до використання сучасних підходів, таких як інтерактивне читання, також до використання мультимедійних ресурсів, сучасних технологій, текстів різних жанрів, і до адаптації навчальних завдань до рівня володіння мовою здобувачами освіти [10, с. 72]. Ще запропоновано доволі сміливі пропозиції залучення студентів до процесу читання шляхом використання віртуальної чи доповненої реальності [10, с. 75]. Загалом, враховуючи стрімкий розвиток науки та техніки, швидше за все, через декілька років здобувачі освіти матимуть можливість напрацьовувати різні мовні навички через управління своїм аватаром, подібно до того, як зараз грають у комп'ютерні ігри. Гра захоплює, ти сидиш у комфортному кріслі і легко та ненав'язливо засвоюєш матеріал. Проте, на нашу думку, такий спосіб є ефективним лише як додатковий, оскільки надзвичайно важливим є момент соціалізації та спілкування з людьми, а не лише з алгоритмами програм.

Лебедь Ю. та Киливник В. схиляються до думки, що саме літературні тексти є ключем до формування коректних навичок грамотного читання [11, с. 50]. Ми частково погоджуємося, оскільки все залежить від рівня знань студентів та мови, яку вивчають.

Балашов Е. М. виявив, що метакогнітивні стратегії чинять позитивний вплив на мотивацію студента. Ми підтримуємо таке бачення, оскільки, якщо студент зрозуміє, що полегшення процесу читання пролягає через вивчення ієрогліфіки, то, швидше за все, це вмотивує його покращити свої знання ієрогліфів [12, с. 18–19]. Такий підхід спрацює і на поповнення словникового запасу, і на розширення знань з граматики. Варто вдаватися до метакогнітивних стратегій не лише

заради мотивації, але й з метою розвитку творчого мислення, виховання етикету самонавчання, самоконтролю [12, с. 18].

На нашу думку, важливо також згадати результати досліджень щодо взаємозв'язку навичок читання рідною та іноземною мовою. Виявляється, що чим вищий рівень навичок читання рідною мовою, тим успішнішим є процес засвоєння студентом навичок читання іноземною мовою. В основі якісного сприйняття іншомовного тексту лежать також відповідний рівень володіння лексиною, граматичними структурами, соціокультурний аспект та інтелектуальний чи ментальний переклад [13, с. 149].

Читаючи, ми можемо відчувати, як нас переповнюють емоції та відчуття. Дослідження, проведені в Університеті Еморі, показали, що це має місце бути через активацію нейронів, які зберігають свій ефект іноді більше ніж п'ять днів, а це є свідченням того, що читання має вплив на наше життя. Додамо, що мислення стосовно прочитаного продовжує свою діяльність і після завершення процесу читання як такого.

Лінгвіст Наталі Філіпс та вчені Оксфордського університету довели, що атмосфера та оточення впливає на сприйняття тексту. Виявилось, що в процесі читання надрукованого на папері тексту та тексту з екрану працюють абсолютно різні когнітивні навички. Читання з гаджета спричиняє розсіювання уваги, швидку втому мозку і тому доводиться перечитувати інформацію декілька разів, щоб зрозуміти суть. Читання робить людей добрішими, розумнішими, успішнішими, знімає стрес. Ми схильні вважати, що читання можна порівняти до грамотності. Саме тому викладачам варто докладати зусиль і заохочувати студентів до читання, виховуючи та розвиваючи у них потяг до грамотного читання, так як проблемою сучасності є неграмотність [14].

Отже, проаналізувавши усі дослідження, ми дійшли висновку, що переважна більшість дослідників схиляються до виокремлення трьох базових видів читання: інтенсивного (глибоке занурення), екстенсивного (загальне розуміння), читання-перегляду (сканування тексту з метою вибору потрібної інформації).

На сприйняття здобувачами освіти тексту впливають такі чинники: обсяг тексту, індивідуальні особливості, здатність обробки інформації, обстановка, характеристики та особливості тексту.

Виділено наступні ступені розуміння текстів: фрагментарне, загальне, повне та критичне.

Навички, які слід розвивати: оціночна, розвивальна, швидкий перегляд матеріалу та визна-

чення мети завдання, концентрація, фокусування, увага, розширення фонових знань та влучне їх застосування, здатність до пошуку інформації, розуміння інформації, рефлексія, вміння відшукати та визначити ключові моменти та опорні слова, структурування, узагальнення та спостереження.

Здібності, навички та вміння студента впливають на їхню здатність обробляти інформацію та засвоювати матеріал. Тож, щоб навчання було результативним, викладачеві, на нашу думку, також варто зрозуміти природу розуміння тексту, обмірковувати різні стратегії та підходи.

Ознайомлення із даними матеріалами спонукає нас до психолінгвістичного дослідження.

Постановка завдання. Віднайти та впровадити в освітній процес дієві підходи освоєння навичок читання, дослідити чи прослідковується зв'язок між різними видами читацьких завдань Кваліфікаційного іспиту JLPT та категоріями навчання читанню японської мови.

Виклад основного матеріалу. Читання зародилося біля 6–6,5 років тому, коли зчитування інформації відбувалося не з книжок, а з послань, які висікали на камінні. Щодня наші очі, які читаючи дивляться в різні боки, сприймають величезну кількість інформації, а в мозку вирують різноманітні процеси, що її обробляють. Вміння читати не дається нам від природи, тому ми вчимося цій навичці [14].

До розроблених Японською Фундацією стандартів вивчення японської мови було включено такі види роботи з текстами як конспектування та узагальнення текстів, що передбачає залучення певних видів мовленнєвої діяльності, а саме рецепції та продукування [15, с. 26]. У рамках даних стандартів викладання та вивчення японської мови, читання віднесено до графі розуміння та сприйняття мови [15, с. 8]. Зазначимо також, що для навчання виокремлено такі види робіт: загальне читання, читання-листування, ознайомче читання, інформативно-аргументаційне читання та читання інструкцій [15, с. 70]. На думку фахівців, саме навчання у такий спосіб допоможе студентам якісно реалізуватися в майбутньому.

В нашому дослідженні ми вирішили опиратися на види читацької діяльності, представлені у підручниках з підготовки до Кваліфікаційного іспиту з японської мови JLPT (Japanese-Language Proficiency Test). А також ми взяли до уваги рекомендації викладача Міжнародного центру японської мови Юміко Цубояма щодо навчання читанню японською мовою, починаючи з серед-

нього рівня і вище, що є доволі складним через наявність в японській мові великої кількості синонімічних конструкцій, поєднання літер та ієрогліфів, довжину речень та інших чинників.

Насамперед зазначимо, що навчання читанню на початковому рівні вивчення японської мови не вважають складним. Проте, ми переконані, що слід ретельно проробляти різні підходи та напрацювання, починаючи з найпростіших текстів, на самих ранніх етапах. Наші дослідження свідчать, що на рівні для початківців, читаючи текст, необхідно звертати увагу студентів на реалізацію граматичних конструкцій, співіснування частин речень, порядок слів, порядок розстановки часток, пошук теми речення, визначення головної та другорядної теми, а особливу увагу – на слова-зв'язки (そして *soiite*, それから *sorekara*, それに *soreni*, そのうえ *sono ue*, だから *dakara*, それで *sorede*, すると *suruto*, けれども *keredomo*, けれど *keredo*, でも *demo*, しかし *shikashi*, たとえば *tatoba*, それでは *soredeba*, では *deba*, じゃ *ja* *dja*, ところで *tokorode*, そのとき *sonotoki*), слова-замінники (の *no*, その *sono*, これ *kore*), доповнюючі підсилювальні слова (ずっと *dzutto*, やっと *yatto*, とても *totemo*, たいてい *taitei*, いつも *itsumo*, これから *korekara*, いまにも *imanimo*) [16]. У контексті вони краще запам'ятовуються і поступово входять в ужиток здобувачами освіти.

Саме такий детальний поглиблений підхід до читання на початковому етапі сприяє кращому баченню ускладнених текстів на подальших етапах.

Цікаво, що на кваліфікаційному іспиті, на початкових рівнях, читання та граматичні навички віднесено в один розділ. А на середньому та високих рівнях відокремлено лише аудіювання, а володіння всіма іншими навичками разом в одній частині. Саме тому з найнижчого рівня варто особливу увагу приділяти сприйняттю граматичного викладу, який відрізняється від україномовного, а також опорним словам.

Юміко Цубояма визначає чотири категорії навчання читанню для здобувачів освіти середнього рівня та вище: розуміння окремих речень, послідовність викладу речень та зв'язок між ними, цілісне сприйняття речень (системне сприйняття / всебічне сприйняття), відсил до існуючих на підсвідомості знань чи бекграунду читача та долучення їх до процесу.

Кожна категорія містить стратегії, які забезпечують процес навчання читанню.

Категорія розуміння окремих речень передбачає з'ясування змісту повідомлення, коректне

розтлумачення речень зі складним суб'єктно-предикативним зв'язком, правильне розуміння модифікаційних співвідношень, вірне розуміння контексту речень.

Категорія послідовності викладу речень та зв'язку між ними включає правильне розуміння пов'язаних між собою речень, сприйняття інформації через аналіз на цілісність та повноту, зосереджене читання з особливою увагою до ключових слів та міжреченневого зв'язку.

До категорії цілісного сприйняття речень відносять такі стратегії: з'ясування думки автора за кінцівками речень, визначення авторської точки зору, відслідковування розвитку подій у тексті через знакові вирази чи слова, які несуть основне смислове навантаження.

Категорії використання наявного бекграунду характерні стратегії: швидке читання, визначення тематики тексту, грамотне читання, усвідомлення допущених помилок [17].

Спробуємо дослідити чи можна застосувати ці категорії до завдань Кваліфікаційного іспиту JLPT на визначення рівня навичок читання.

Доповнення тексту коректним граматичним матеріалом. Обирати потрібно із запропонованих варіантів. З одного боку це полегшує завдання, проте з іншого ускладнює його, так як за наявності браку володіння впевненими граматичними знаннями з'являється відчуття розгубленості. Тут, ми вважаємо, на допомогу може прийти спосіб виключення неправильних варіантів задля пошуку правильного та логіка. Після того, як всі відповіді підібрано, варто переглянути текст комплексно, уже поверхово, та переконатися, що новостворений остаточний варіант зберігає суть тексту та плавність викладу думок. Відповідно, як бачимо, задіяно різні види читання. Хоча для цього виду завдання роботи з текстом найкраще підходить інтенсивне читання із зануренням у деталі. На нашу думку, такий вид діяльності можна віднести до категорії розуміння окремих речень.

Відповісти на питання стосовно тексту. Обирати потрібно із запропонованих варіантів, але завдання полягає у вмінні опрацювати інформацію та визначити опорні моменти, лише ті, про які запитують. Наші спостереження доводять, що тут краще спершу прочитати запитання, а потім переходити до читання тексту, що економить час і позбавляє від зосередження уваги на не важливих моментах. Тобто для цього виду завдань підійде екстенсивне читання. Після того, як обрали відповідь, можна вдатися до читання-перегляду, суто для самоконтролю та впевненості. Цей вид

роботи можемо віднести до категорії послідовності викладу речень та зв'язку між ними.

Відповіді на питання стосовно підкресленого слова чи виразу. На нашу думку, виконуючи це завдання, слід комбінувати різні підходи та види читання. Даний вид розуміння читання віднесемо до цілісного сприйняття речень.

Відповіді на запитання, опрацювавши великий об'єм інформації. Тут варто задіювати аналітичні вміння, фонові знання, логіку, соціокультурний досвід. Тобто для цього виду завдань підійде екстенсивне читання з елементами зосередження уваги на деяких моментах. Категорія використання наявного бекграунду найкраще пасує такому виду читання [16].

Отже, очевидно, що прослідковується зв'язок між метою кожного виду читацьких завдань Кваліфікаційного іспиту та категоріями навчання читанню японської мови, запропонованими Юміко Цубояма. Ми вважаємо, що це є свідченням того, що саме у комбінації різних видів читання, японці вбачають успішну реалізацію адаптації іноземців, які вивчають японську мову, у японському суспільстві, при чому кожен вид повинен бути відточений окремо, щоб створити цілісну структуру розуміння прочитаного.

Читаючи, ми ознайомлюємося з інформацією, оцінюємо та робимо прогнози, задіюючи знання та компетенції, якими володіємо. У відповідності до мети, ми провадимо різне читання. Якусь інформацію читаємо зосереджено, іншу уважно чи навпаки поверхово. Звідси випливає, що в залежності від мети, процес читання може бути швидким та повільним. Для швидкого характерним є зосередження уваги лише на ключових моментах, наявність базових знань, швидка реакція та можливість підключити уяву. Натомість повільне читання спонукає виділити важливі моменти, підкресливши їх, віднайти інформацію щодо незрозумілих чи невідомих моментів, виписати невідому лексику та граматику [18]. Механізми читання – процеси, за допомогою яких ми читаємо та розуміємо текст. Розглянемо моделі механізму читання.

Від найменших мовних одиниць поступово відбувається перехід до більших. Вдумливе, зосереджене, повільне читання є яскравим представником саме цієї моделі. Виписуються та перевіряються значення слів, до уваги береться зв'язок між реченнями, проводиться робота з деталями. Цю модель називають висхідною.

Протилежна до даної модель передбачає рух від гіпотез і припущень, передбачень та здогадок, думок, які виникають стосовно тематики тексту, до більш точних та конкретних понять. В рамках

даної моделі відбувається швидкий пошук лише потрібної інформації, текст переглядається поверхово задля загального розуміння суті, в процесі формується прогноз щодо того, яку інформацію буде надано надалі, акцент тільки на ключових реченнях. Таку модель називають низхідною.

Комбінована модель, що поєднує дві попередні, та суть її полягає у взаємодії читача та тексту. Низхідна модель тут спрацьовує, коли у читача обмежений запас лексики, проте наявний багатий бекграунд щодо тематики. Висхідна модель – коли все навпаки. Для реалізації низхідної моделі застосовують стратегії, які допомагають швидко та ефективно відшукати необхідну інформацію. Висхідна модель реалізується шляхом застосування стратегій, що фокусуються на окремих словах та організації змісту.

Наше дослідження демонструє, що всі описані моделі механізму читання текстів японською мовою, окремо чи комбіновано, беруть участь у напрацюванні навичок та вмінь сприйняття та освоєння тексту.

Ми схильні вважати, що для опрацювання тексту можна вдаватися до трьох відомих етапів, а саме дотекстового (підготовчого), притекстового (робочого), післятекстового (постробочого). Тобто, насамперед, варто зацікавити здобувачів освіти у тексті, який вони читатимуть, обговорити лінгвістичні та соціокультурні моменти, які можуть зустрітися під час читання. Також необхідно визначити лексичний та граматичний матеріал, доступний для рівня знань студентів. Після підготовчого етапу переходимо до робочого. Читаємо, уже маючи перед собою сформувану мету, та використовуємо різні стратегії задля реалізації грамотного читання студентом. Далі – післятекстовий етап, що є розвиваючим, так як студентам слід запропонувати висловити свої думки щодо прочитаного, а також вдатися до різних методів засвоєння та закріплення нового матеріалу, що зустрівся у тексті [19].

Проте, наші дослідження показують, що іноді дієвим є метод поступового введення нового матеріалу по ходу читання тексту, в процесі розвитку ситуації. Цей метод виправдовує себе через те, що в будь-який момент можна вдатися до інтерактивності та залучити абсолютно всіх учасників групи до діяльності, спонукати їх до нестандартного мислення, проорокування розвитку подій, активувати роботу мозку. Ще одним з опорних методів нашого викладання є пропозиція ознайомитися з текстом за короткий проміжок часу, потім обговорити, вияснити рівень сприйняття та обробки інформації здобувачами освіти, а після перейти

до глибокого читання. Загалом, працюючи над текстом, варто повторити чи пояснити граматику, відпрацювати лексику, проконтролювати правильність читання, обговорити тематику та ставлення учасників навчального процесу до контексту. Тобто ми стараємося задіювати швидке та повільне читання, а також комбінуємо моделі механізму читання. Відповідно, через урізноманітнення видів діяльності, постійно залучаємо до роботи різні психологічні та лінгвістичні процеси.

Перед кожним викладачем стоїть виклик – як же навчити студентів читати швидко та точніше сприймати інформацію японською мовою. Кожен з нас володіє певними фоновими знаннями. Коли ми щось читаємо, то цей запас доповнюється, уточнюється, конкретизується, змінюється. Тобто, коли ми читаємо текст, для його розуміння ми задіюємо свій бекграунд і всотуємо інформацію з тексту. І така схема дає можливість читати швидко та правильно.

Загалом, кожна стратегія чи модель читання має сенс у певній ситуації та залежить від кінцевої мети. Для того, щоб навчитися влучно обирати стратегію якісного та результативного читання, необхідно увесь час практикуватися [20].

Також наші спостереження доводять, що обговорення зі студентами питань на кшталт чи поділяють вони вподобання та думку автора, чи зацікавила їх інформація, чи сподобався виклад матеріалу, чи хотілося продовжувати читання – розкривають здобувачів освіти і їх залучення до процесу є не менш цікавим, ніж перебування у віртуальній реальності. Більше того, у такий спосіб найкраще розвиваються оціночна та розвиваюча компетенції.

Висновки. Читання – це надзвичайно складний процес, хоча ми вважаємо його доволі природним. Надзвичайно багато чинників впливають на вміння

студента читати, а особливо на здатність читати японською мовою. Кожній мові властиві свої фонологічні, морфологічні, орфографічні, семантичні та синтаксичні особливості, що, на нашу думку, значно ускладнює процес навчання та викладання. Тож ми дійшли висновку, що в першу чергу слід провести базову роботу, розібравши нові слова та словосполучення, посприяти якнайшвидшому їх засвоєнню студентами. Далі опрацювати новий для здобувача освіти граматичний матеріал. За можливості відпрацювати одночасно новий лексичний матеріал у рамках щойно опрацьованих граматичних конструкцій. Чим більший об'єм фонових знань чи бекграунду у здобувачів освіти, тим краще сприйняття, оцінка і розвиток мислення стосовно інформації, що в тексті. Слід розвивати навички обробки інформації студентами. Важливе місце належить мотивації та розвитку основної ідеї прочитаного. Ми вважаємо, що необхідно більше часу виділяти розвитку навичок читання. Важливу роль відіграє довжина речень, а також мета і читач, на якого спрямовано текст. Варто намагатися створити середовище, в якому читання з примусу поступово зникатиме. Обов'язково потрібно заохочувати студентів до читання поза аудиторією, спрямовувати на пошук значень нових слів та ієрогліфів, стимулювати до засвоєння нового матеріалу через повторення для подальшого використання. Завдання викладача – створити умови, щоб студенти могли зрозуміти, переосмислити, оцінити, зробити висновки та використати отриману із тексту інформацію у власних цілях. Через призму роботи над текстом вдосконалюється як мовний, так і культурний досвід, розвивається міжкультурна компетенція, є можливість співставлення та доповнення знань як про рідну так і про іноземну мову та культуру. Дане питання, на нашу думку, буде актуальним та вартим досліджень допоки людство читатиме.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. 小森早江子, 上田美紀, 渡辺民江. 日本語学習における読解能力の向上について : CALLによる読解支援教材開発の試みを通して. 国際関係学部紀要. 1998. 21. 中部大学. P. 147–158. URL: http://elib.bliss.chubu.ac.jp/webopac/bdyview.do?bodyid=XC19101040&elmid=Body&fname=N04_021_147.pdf (Last accessed: 18.07.2025).
2. Mingming Liu, Jiraporn Chano, Menglan Luo. Enhancing Japanese Reading Comprehension Skills among Students: An Instructional Model Perspective. *Journal of Curriculum and Teaching*. 2023. Vol. 12. No. 6. P. 318–329. DOI:10.5430/jct.v12n6p318.
3. 田中孝一. 読解力の向上に向けた指導の在り方ー読解力の3相、その新教育課程での展開. 千葉教育. 読解力向上に向けた指導の在り方 : シリーズ 現代の教育事情. 2021. 第667号. P. 4–5. URL: https://www.cgec.ed.jp/nc/cabinets/cabinet_files/download/274/868708318b50e7e662e4d6d2f9487e31?frame_id=422 (Last accessed: 19.07.2025).
4. 児玉忠. 読解力における「テキスト」と「情報」ー「PISA型読解力」と国語科教育. 宮城教育大学教職大学院紀要. 2021. 2号. P. 3–10. URL: <https://mue.repo.nii.ac.jp/records/1226> (Last accessed: 19.07.2025).
5. 向山行雄. 読解力向上に向けた指導の在り方. 千葉教育. 読解力向上に向けた指導の在り方 : シリーズ 現代の教育事情. 2021. 第667号. P. 6–7. URL: https://www.cgec.ed.jp/nc/cabinets/cabinet_files/download/274/868708318b50e7e662e4d6d2f9487e31?frame_id=422 (Last accessed: 19.07.2025).

6. William Grabe, Junko Yamashita. Reading in a Second Language: Moving from Theory to Practice (Second Edition). Cambridge, U. K.: Cambridge University Press, 2022. 582 p.
7. Яковлева Т. В. Види читання іноземною мовою та їхня характеристика у навчанні учнів основної школи. *Теорія і технологія іншомовної освіти* : Матеріали IV (VIII) міжнародної науково-практичної конференції 30 жовтня 2020 р. Київ, 2020. С. 117–119.
8. Богачик М. С. Формування навичок читання у процесі дистанційного навчання англійської мови. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*: серія «Філологія». Острог: НаУОА, 2020. Вип. 10(78). С. 184–187.
9. Потапова І. Іншомовне професійно-орієнтоване читання. *Актуальні питання лінгвістики та методики викладання іноземних мов* : збірник матеріалів ІХ міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої пам'яті доктора педагогічних наук, професора В.Л. Скалкина (12 квітня 2024 року). Одеса: Олді+, 2024. С. 20–23.
10. Гуменюк, І. І. СУЧАСНІ МЕТОДИ ОСВОЄННЯ НАВИЧОК ЧИТАННЯ. *Професійно-прикладні дидактики*. 2024. № 2. С. 71–76. DOI: 10.37406/2521-6449/2024-2-12.
11. Лебедь Ю., Киливник В. Використання літературних текстів у вивченні іноземної мови. *Молодий вечерний*. 2024. 1.1 (125.1). С. 47–51. DOI: 10.32839/2304-5809/2024-1.1-125.1-12.
12. Балашов Е. Д. Метакогнітивні стратегії в мотивації навчання студентів. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Психологія» : науковий журнал. Острог : НаУОА, 2023. № 16. С. 13–21. DOI:10.25264/2415-7384-2023-16-13-21.
13. Пілішек С.О. Особливості навчання читанню іноземною мовою: задіяні психологічні механізми та опанування стратегіями. *Вісник Національного університету оборони України*. 2022. №6(70). С. 149–156. DOI: 10.33099/2617-6858-2022-70-6-149-156.
14. Цікаві факти про книги та читання, яких ви могли не знати. British book : веб-сайт. URL: https://www.britishbook.ua/blog/detail/tsikavi-fakti-pro-knigi-ta-chitannya_yakikh-vi-mogli-ne-znati/?srsltid=AfmBOoqD9mQ6qTiaX25V3AADNbHOibBSU5CGj2TDU67cjaapYW5fCTz7 (дата звернення: 19.07.2025).
15. JF Standard for Japanese-Language Education Guidebook for Users [New Edition] / Edited and published by The Japan Foundation. 2017. 87 頁. URL: https://www.jfstandard.jp/pdf/web_whole_en.pdf (Last accessed: 12.07.2025).
16. 佐々木仁子, 松本紀子. 日本語総まとめ N3 読解. 英語 ベトナム語版. 増補改訂版. アスク出版、2023. 160 頁.
17. 坪山由美子. 15のストラテジー: web-site. URL: <https://www.jpf.go.jp/j/project/japanese/teach/tsushin/bookshelf/201107.html> (Last accessed: 19.07.2025).
18. 八田 直美. 生活の中の「読み」. 日本語教師のためのオンラインコース 読解の教え方. Unit 1 Part 1. 国際交流基金日本語国際センター. Japan Foundation. 2023–2024. 9 頁. URL: https://www.jpf.go.jp/j/urawa/j_rsrcs/methods/dl/dokkai_U1P1_text.pdf (Last accessed: 17.07.2025).
19. 八田 直美. 授業の計画（中級からの読解）. 日本語教師のためのオンラインコース読解の教え. Unit 2 Part 2. 国際交流基金日本語国際センター. Japan Foundation. 2023–2024. 12 頁. URL: https://www.jpf.go.jp/j/urawa/j_rsrcs/methods/dl/dokkai_U2P2_text.pdf (Last accessed: 18.07.2025).
20. 八田 直美. 「読み」のしくみ. 日本語教師のためのオンラインコース読解の教え. Unit 1 Part 2. 国際交流基金日本語国際センター. Japan Foundation. 2023–2024. 8 頁. URL: https://www.jpf.go.jp/j/urawa/j_rsrcs/methods/dl/dokkai_U1P2_text.pdf (Last accessed: 19.07.2025).